

## **חברה מעורבת חלק א' לכתחילה או בדיעבד**

### **הקדמה ומיקוד**

השבוע נמשיך בלימודינו בסוגיות הנוגעות לקשר בין גברים ונשים ע"פ תורה כהמשך ישיר לסוגיא הקודמת. בפרט נעסוק בסוגיה המוכרת והידועה בעניין חברה מעורבת לכתחילה או בדיעבד בימינו. מי שלא למד היטב את הסוגיא הקודמת מומלץ לעיין בדף הסיכום של השבוע הקודם כהקדמה ללימוד בשבוע זה.

לימודינו השבוע מתחלק לחמישה חלקים (ע"פ כותרות המשנה המובאות בדפי המקורות)

**חלק א:** איסורי יחוד בחברה מעורבת-בחלק זה נלמד כהמשך לשבוע שעבר את הקשר בין איסורי יחוד לבין דיני החברה המעורבת. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את הגמ' בקידושין היטב ולהבין מהי המחלוקת בהבנה בין הרמב"ם לרש"י בהבנתה, וכיצד פסק השו"ע בסוגיה וכן יש לראות בדברי החלקת מחוקק את היחס בין הכשרים לפרוצים בדיון זה, יש לראות זאת לאור הסוגיא בשבוע שעבר. ניתן לדלג על דברי החזון איש והמקנה בשעת הצורך.

**חלק ב:** איסור הרהור בעריות- בחלק זה נלמד מהו האיסור המרכזי מעבר לאיסור יחוד הנ"ל הנוגע לתערובת בין המינים. מיקוד המקורות בחלק זה: יש לראות את הגמ' בע"ז ולהבין את תוקף האיסור ע"פ התוספות, וכן יש לראות את הגמ' בנדרים. ניתן לדלג על הסמ"ק וספר חרדים. באופן כללי אין להתעכב על חלק זה יותר מדי ולהשאיר די זמן לחלקים ג' וד' שמהווים ליבת הלימוד בשבוע זה.

**חלק ג:** איסורים נוספים בחברה מעורבת-חלק זה מהווה המשך ישיר לחלק הקודם כאשר בחלק זה אנו מקשרים את האיסור בחלק ב' לבין המציאות הקיימת בחברה מעורבת. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את הגמ' ב"ב, ע"ז וברכות. וכן ללמוד את המאירי והצל"ח בהבנת הגמ' בברכות וכן את פסיקת השו"ע בסוגיה (הב"ש והשרידי אש פחות חשובים). אח"כ יש ללמוד את הגמ' בקידושין ולראות את רש"י וריטב"א בנושא (התוספות והמאירי פחות חשובים) וכן לראות את פסיקת השו"ע והרמ"א להלכה בעניין זה (הב"י והדרכי משה מהווים רק מקור לפסיקתם הנ"ל ובשעת וצורך ניתן לדלג עליהם, וכן ניתן לדלג על דברי הב"ש)

**חלק ד:** מציאות חברה מעורבת בימינו- בחלק זה נלמד האם ישנו איסור עצמי בערבוביית בין המינים כהמשך ללימוד החלק הקודם. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את הגמ' סוכה (בבלי וירושלמי), על דברי הרמב"ם והתוספות יו"ט ניתן לדלג. אח"כ יש לראות את דברי ספר חסידים ולהבין כיצד עומדים דברי הלבוש לאור המקורות הנ"ל. על דברי השו"ע ניתן לדלג

**חלק ה:** האם ניתן לראות בדברי השרידי אש מקור להיתר לחברה מעורבת ותנועת נוער מעורבת- בחלק זה נלמד את דברי השרידי אש מההווים את המקור הראשי למתירים חברה מעורבת בימינו וננסה להבין האם ניתן ללמוד זאת מדבריו. למי שנותר די זמן כדאי לראות את התשובה במלואה.

### **איסורי יחוד בחברה מעורבת**

#### **1. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף פא עמוד א**

אמר רב כהנא: אנשים מבחוץ ונשים מבפנים - אין חוששין משום ייחוד, אנשים מבפנים ונשים מבחוץ - חוששין משום ייחוד. במתניתא תנא איפכא. אמר אביי: השתא דאמר רב כהנא הכי, ותנא מתניתא איפכא, אנא נעביד לחומרא.

#### **2. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כב הלכה ח**

לא תתייחד אשה אחת אפילו עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם, וכן לא יתייחד איש אחד אפילו עם נשים הרבה, נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין לייחוד, היו האנשים מבחוץ והנשים מבפנים או האנשים מבפנים והנשים מבחוץ ופירשה אשה אחת לבין האנשים, או איש לבין הנשים אסורין משום ייחוד.

#### **3. רש"י מסכת קידושין דף פא עמוד א**

אנשים בחוץ - בבית החיצון.

ונשים בפנימי אין חוששין משום ייחוד - שהחיצונים אין להם דרך לפנים ואיך יתייחד האיש אחד עם הנשים אבל הפנימים יש להם דרך לחוץ הילכך אנשים בפנים ונשים בחוץ חוששין שמא יצא אחד מהם ויתייחד עם הנשים.

איפכא - אנשים בחוץ ונשים בפנים חוששין שמא יכנס האחד לפנים ולא ירגישו בו חביריו אנשים בפנים ונשים בחוץ אין חוששין שמא תכנס היא לפנים ואם תכנס היא לפנים לא איכפת לן דאשה מתייחדת עם שני אנשים ואם אחד מהן יוצא לבין הנשים אין זה ייחוד דמיסתפי שמא יצא אחד מהן אחריו שהרי דרך הפנימיים על החיצונים.

#### 4. חזון איש הלכות אישות סימן לד סעיף א

קידושין פא א במתניתא תנא איפכא. נראה דנשים מבפנים ואיש אחד בחוץ מודה ר"כ דאסור ולא משום דלמא תצאנה הנשים לחוץ אלא דחשיב יחוד גמור כחדר אחד ודוקא בשנים בחוץ דאי חשבינן כחדר אחד מותר, ואפילו הכי באנשים בפנים אסור כיוון שדרך פתח לחוץ חשיב כחדר אחד וגרע מחדר אחד דהכא יכול אחד לצאת ואין חברו משמרו (ואין טעם ר"כ דלמא יצטרך לצאת דאפילו אם בדעתו להיזהר שלא לצאת עד שתצאנה הנשים אסור דחשיב השתא יחוד) ובזה סבר רב כהנא דשנים בחוץ מותר דלא חיישין שמא יבוא לפנים כמו שמותר בפתח לרשות הרבים אע"ג דבידו לנעול הדלת לא חיישין שינעול ומאן דאסר סבר דכיוון שאין דרך פתח הנשים אלא עליהן תקיף יצרו וחשיב כחדר אחד.

#### 5. המקנה מסכת קידושין דף פא עמוד א

בגמרא במתניתא תני איפכא וכו'. לכאורה קשה מזה על מ"ש הב"ש בשם רבינו ירוחם ונתבאר לעיל דהא דאמר רב דבדרך בעינן שלשה היינו דוקא כשהולכים עמה לשומרה הא לאו הכי לא חיישין שיעבור השני על איסור יחוד, דהא הכא חיישין שמא יכנס אחד מן האנשים ויעבור על איסור יחוד והכי מסיק אביי דעבדינן לחומרא. ואין לומר דהכא מיירי בפרוצים ובפרוצים חיישין שמא יעבור על איסור יחוד דא"כ הא דתני איפכא דבאנשים בפנים מותר משום דמסתפי דשמא יצא א' מהן אחריו ובפרוצים אפילו בעשרה אסור ואפילו לפמ"ש לקמן במתני' דרוכל לפירש"י מתיר בג' נשים הא דאסר הכא היינו משום דשמא א' מהן פרוץ ובפרוץ לא מהני נשים הרבה מ"מ אינו מתירא שמא יצא א' מן הכשרים כיון דאסור משום יחוד ומשום הפרוץ לא מירתת, וצריך לומר דכיון שאנשים הרבה בפנים א"כ מרתת שמא יצאו אנשים הרבה ואין בו משום יחוד באנשים ונשים הרבה ועיין מ"ש לעיל בזה ודוק.

#### 6. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן כב סעיף ו

נשים הרבה עם אנשים הרבה, אין חוששין ליחוד. היו האנשים מבחוץ והנשים מבפנים, או אנשים מבפנים והנשים מבחוץ, ופירשה אשה לבין האנשים או איש אחד לבין הנשים, אסורים משום ייחוד.

#### 7. חלקת מחוקק סימן כב ס"ק ט

עוד יש לדקדק לדברי הפוסקים דס"ל דסתם אנשים כשרים הם ואפי' אשה אחת עם שני אנשים שרי ובפרוצים אפי' עשרה אסור (כדבסמוך בהג' לפני זה) אם נשים הרבה שרי עם הרבה פרוצים או נימ' כיון דפרוצים הם אסור אפי' עם הרבה נשים וכן הסבר' גותנת וא"כ אין נפקות' לדין זה רק לדעת הרמב"ם:

#### איסור הרהור בעריות

#### 8. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד ב

ונשמרת מכל דבר רע - שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה.

#### 9. ספר מצוות קטן מצוה כד

שלא יהרהר ביום דכתי' (דברים כ"ג) ונשמרת מכל דבר רע, אזהרה שלא יהרהר ביום ויבוא לידי קרי בלילה ולא יהרהר אפילו בפנויה. ויש לדקדק בכל כחו לרחק עצמו מהרהור מכל צד, כמו להסתכל בנשים ובמלבושיהם, ולא בעופות ובהמות בשעה שנזקקין זה לזה.

**10. תוספות מסכת עבודה זרה דף כ עמוד ב**

שלא יהרהר אדם ביום - האי קרא דרשה גמורה היא ולא אסמכתא כדמוכח פרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) והקשה ה"ר אלחנן א"כ מאי רבותיה דיהזקאל דאמרינן פרק שני דחולין (דף לז:) ונפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה בלילה ואור"י דמכל מקום רבותא היא ממה שהיה מציל עצמו מהרהור מה שאין כן בשאר אדם דאינו ניצול מהם בכל יום כדאמר' בבבא בתרא פרק גט פשוט (דף קסד:) שלשה דברים שאין אדם ניצול מהם בכל יום וקא חשיב הרהור.

**11. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד ב**

ולא תתורו אחרי לבבכם - מכאן אמר רבי: אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר. אמר רבינא: לא נצרכא אלא דאפילו ב' נשיו. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ק"ש ותפלה של ערבית סימן רמ סעיף ב לא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר, ואפילו שתיהן נשיו.

**12. ספר חרדים מצוות לא תעשה פרק ב**

ונשמרת מכל דבר רע אזהרה שלא להסתכל בעריות בפסוק ולא תתורו אחרי עיניכם אסר הסתכלות לשם זנות ובפסוק זה בא לאסור ההסתכלות אפי' שלא לשם זנות רק שנהנה בהסתכלותו ממנין תרי"ג לסמ"ק, ע"מ:

**איסורים נוספים בחברה מעורבת**

**13. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף נז עמוד ב**

ועוצם עיניו מראות ברע - א"ר חייא בר אבא: זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה.

**14. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א**

ד"א: לא תחנם - לא תתן להם חן. מסייע ליה לרב, דאמר רב: אסור לאדם שיאמר כמה נאה עובדת כוכבים זו. מיתיבי: מעשה ברשב"ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית, וראה עובדת כוכבים אחת נאה ביותר, אמר: מה רבו מעשיך ה'! ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע, רק שחק ובכה, רק - שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחק - דעתידה דמגיירא ונסיב לה, בכה - דהאי שופרא בלי עפרא! ורב, אודויי הוא דקא מודה, דאמר מר: הרואה בריות טובות, אומר: ברוך שככה ברא בעולמו. ולאסתכולי מי שרי? מיתיבי: ונשמרת מכל דבר רע - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה, באשת איש ואפי' מכווערת, ולא בבגדי צבע [של] אשה, ולא בחמור ולא בחמורה ולא בחזיר ולא בחזירה ולא בעופות בזמן שנזקקין זה לזה, ואפילו מלא עינים כמלאך המות; אמרו עליו על מלאך המות, שכולו מלא עינים, בשעת פטירתו של חולה, עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו, כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורקה לתוך פיו, ממנה מת, ממנה מסריח, ממנה פניו מוריקות! קרן זוית הואי.

**15. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כד עמוד א**

אמר רבי יצחק: טפח באשה ערוה. למאי? אילימא לאסתכולי בה - והא אמר רב ששת: למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים - לומר לך: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף! אלא: באשתו, ולקריאת שמע. אמר רב חסדא: שוק באשה ערוה, שנאמר גלי שוק עברי נהרות, וכתוב תגל ערותך וגם תראה חרפתך. אמר שמואל: קול באשה ערוה, שנאמר כי קולך ערב ומראך נאוה. אמר רב ששת: שער באשה ערוה, שנאמר שערך כעדר העזים.

**16. בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף כד עמוד א**

צריך לאדם שיזהר כשיקרא את שמע או יתפלל שלא יפנה עיניו לשום דבר המביא לידי הרהור אפי' באשתו אמרו חכמים ראיית טפח באשתו בכל מקום שאין דרכו להגלות אוסרת בק"ש אף על פי שאינה אוסרת לדברי תורה שהראייה גורמת הרהור וכן שוק באשה ושער באשה הראוי להתכסות וקול של זמר באשה ערוה לענין ק"ש ובלבד במה שאין רגיל בה אבל פניה וידיה ורגליה וקול דבורה שאינו לזמר ושער היוצא חוץ לצמתה אין חושש להם וכן באיש יצא שער ערותו דרך בגדו אינו חושש וכן כתבו אחרוני הרבנים ששער הבתולות אף על פי שכלו מגולה מותר אין הכונה אלא

למסתכל ובאשה אחרת אפי' באצבע קטנה כל שהוא מכוי לראות או לשמוע אסור בכל שעה להסתכל בה ולשמוע קולה אפי' קול שאינו של זמר וכמו שאמרו קדושין ע' א' ברב נחמן שאמר לרב יהודה לישדר מר שלמא לילתא ואמר ליה לא סבר לה מר קול באשה ערוה ומ"מ אפשר לומר ששאלת שלום והשבתו כעין זמר הוא ומה שהוזכר כאן בענין תליית התפלין ביתד כבר ביארנוה למעלה:

### 17. צל"ח מסכת ברכות דף כד עמוד א

ד"ה שוק, באשת איש (אסור) [ערוה], להסתכל וכן באשתו לק"ש. ולכאורה יפלא, אי להסתכל מאי איריא שוק אפי' באצבע קטנה נמי אסור וכדמקשה לעיל. ובשלמא לאשתו לק"ש אף דאמרינן לעיל טפח באשה ערוה, יש לומר דשוק אפילו פחות מטפח מקרי ערוה. אבל לענין להסתכל באשת איש, קשה מאי איריא שוק. ונראה דס"ל לרש"י דהא דאמר רב ששת דכל המסתכל באצבע קטנה וכו', היינו במסתכל ומתכוין כדי ליהנות ממנה, וכן משמע לשון הרמב"ם פרק כ"א מאיסורי ביאה הל' ב', שכתב והמסתכל באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות כאילו נסתכל במקום התורפה, עכ"ל. הרי שלא הקפיד אלא במתכוין להסתכל כדי ליהנות אבל באינו מתכוין ליהנות ליכא אסור. וס"ל לרש"י דבמקום המגולה ואינו מתכוין ליהנות לא שייך לחלק בין טפח לפחות מטפח. ולכן לעיל דקאמר טפח באשה ערוה, אי מיירי לאסתכולי בה על כרחך מיירי במתכוין ליהנות, לכן הקשה שפיר מאי איריא טפח אפי' באצבע קטנה אסור, אבל שוק שנקרא ערוה אסור אפילו אינו מתכוין ליהנות. ורבינו הגדול בפרק כ"א מאיסורי ביאה לא הזכיר שוק, אבל הביא אסור שמיעת קול וראיית שער. ובהלכות ק"ש פ"ג הלכה ט"ז כתב, ואם היה טפח מגולה ממנה לא יקרא כנגדה, ולא הזכיר שם לא שוק ולא שער ולא קול, וכתב הכסף משנה מה שלא הזכיר רבינו קול ושער משום דסובר לא לענין ק"ש נאמרו אלא לענין איסור ערוה. ואני בער ולא אדע, מה יענה הרב כסף משנה בשוק שלא הזכירו רבינו לא בהלכות ק"ש ולא באיסורי ביאה שם, וכעת צ"ע.

### 18. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן כא סעיף א

צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחוריו. ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין.

### 19. בית שמואל סימן כא ס"ק ב

או להביט ביופיה - הר"י כתב דאסור מדאורייתא שנאמר לא תתורו אחרי עיניכם והרמב"ם ס"ל מדרבנן ובפנויה לכ"ע מדברי קבלה והרהור אפילו בפנויה אסור מדאורייתא:

### 20. שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז

והנה במס' סוכה נ"ב מבואר שהיו מקפידים שלא יתערבו האנשים והנשים וכלשון המשנה במס' מדות פ"ב מ"ה: וחלקה היתה בראשונה והקיפיה כצוצרה, שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן, כדי שלא יהו מעורבין. וכן כתב הרמב"ם בהל' בית הבחירה פ"ה ה"ט ובהל' לולב פ"ח הי"ב: כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ולא הזכיר שם שעשו מחיצות גבוהות שלא יסתכלו אנשים בנשים, ועי' מה שכתב הב"ח באו"ח סי' ע"ה דהסתכלות היינו התבוננות לשם הנאה, וכבר הביא ביד מלאכי כלל ה' אות קע"ז בשם הרבה ראשונים, שהאיסור הוא הסתכלות בהבטה יתירה. ועי"ש מה שפירש הגמ' בעבודה זרה כ', א: ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנוי וכו', שהכוונה להסתכלות המביאה לידי הרהור עבירה. וזהו דבר המסור ללב וכל אחד מחויב להשמר מהסתכלות מתועבת זו, ולפיכך לא עשו בזה תיקון מיוחד, ורק תקנו שלא יתערבו אנשים בנשים, לפי שהתערבות זו מביאה ממילא לקלות ראש. ורק בבית הכנסת יש תקנה קדומה לעשות מחיצות גבוהות, שלא יוכלו להסתכל משום תפילה וקריאת שמע, שאסור מטעם ערוה, כמבואר בברכות כ"ד, א שטפח מגולה וכן שער באשה ערוה, אבל באספות של רשות, כגון בשעת הכנסת כלה לחופה או בשעת נאומים ודרשות לא הקפידו מעולם לעשות מחיצות ורק מדקדקים שלא ישבו אנשים ונשים יחד ולא יתערבו זה עם זה. ואמנם ראיתי שמביא דברי המרדכי במס' שבת פ"ג, שי"א, שכתב: כגון מחיצה שעושין בשעת הדרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת, עי"ש, משמע שעשו מחיצות גם בשעת הדרשה ולא דווקא בשעת תפלה וקר"ש. ונראה שזו מדת חסידות ולא מצד הדין, ומעולם לא ראינו בארצות ליטא ופולין שידקדקו בזה. והנח לישראל וכו'.

**21. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף פא עמוד ב - דף פב עמוד א**

רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה, שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה. אמר ליה: לא סבר לה מר דמקדשא? אמר ליה: עברת לך אדרב, דאמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי אלעזר: אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. מר נמי עבר ליה אדשמואל, דאמר שמואל: אין משתמשים באשה! אמר ליה: אנא כאידך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל: הכל לשם שמים.

**22. רש"י מסכת קידושין דף ע עמוד א**

אין משתמשים באשה - שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים.

**23. בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף ע עמוד א**

אין מקבלין שום תשייש על ידי אשה אפילו קטנה ופנויה וביאור דבר זה בשימוש המביא לידי שעשוע וחבה כגון מזיגת הכוס והוא הדין לרחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו וכיוצא באלו הא שאר תשיישים שאין לחוש בהם לסרך הרהור מותר:

**24. תוספות מסכת קידושין דף פב עמוד א**

הכל לשם שמים - ועל זו אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים.

**25. חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף פב עמוד א**

הכל לפי דעת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא במסכת עבודה זרה (כ' ב'), ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן (ב"מ פ"ד א') דיתיב אשערי טבילה ולא חייש איצר הרע, ורבי אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר (כתובות י"ז א'), וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרונייתא (לעיל מ' א'), ורב אדא בר אהבה שאמרו בכתובות (שם) דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן, אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין בכל הני עובדין דמייתנין, ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה, שדברי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותקוה לעת זקנתו, שנאמר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

**26. בית יוסף אבן העזר סימן כא אות ה ד"ה ואסור להשתמש**

כתב המרדכי בפרק אף על פי (כתובות ס"ו קפב) הר"ש בר ברוך אומר אף על פי שאין משתמשים באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל (שמואל א' כה מא) לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי (שם) דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרוב בני אדם מצויים מותר מכאן לגויות ושפחות מותרות לרחוץ אותנו במרחץ עכ"ל. ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו על לב ואין ספק אצלי שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו

**27. דרכי משה הקצר אבן העזר סימן כא אות (ג)**

אבל ראיתי נוהגין כדברי המרדכי ואין מוחזק בידם.

**28. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן כא**

אסור להשתמש באשה כלל, בין גדולה בין קטנה, בין שפחה בין משוחררת, שמא יבא לידי הרהור עבירה. באיזה שמוש אמרו, ברחיצת פניו ידיו ורגליו, אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו, והצעת המטה בפניו, ומזיגת הכוס. הגה: וי"א דהוא הדין באכילה עמה בקערה נמי אסור בכל ערוה כמו באשתו נדה (בנימין זאב סימן קמ"ג). ויש מקילין בכל אלה, דלא אסרו דברים של חבה רק באשתו נדה (רשב"א אלף קמ"ח / קפ"ח). וי"א דכל זה אינו אסור רק במקום ייחוד, אבל במקום שרוב בני אדם מצויים כגון במרחץ, מותר לרחוץ מעובדות כוכבים שפחות, וכן נוהגים (מרדכי פ' אף על פי בשם הר"ש בר ברוך). וי"א דכל שאינו עושה דרך חבה, רק כוונתו לשם שמים, מותר. לכן נהגו להקל

בדברים אלו (תוספות סוף קדושין). י"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חבה, כגון לעיין ברישיה אם יש לו כינים, בפני אחרים (נ"י פרק חזקת הבתים).

### 29. בית שמואל סימן כא ס"ק י

מותר לרחוץ מעכו"ם שפחות - ובדרישה מיקל ג"כ הואיל דבר עבדות הוא וב"ח כתב שראה במ' שכתב מותר לרחוץ משפחה אם יכול לזהר מהרהור והנמנע יתברך, ואם אין מכוסה בכל גופה ושערה אסור כמ"ש בא"ח סי' ע"ב ב"ה:

### מציאות חברה מעורבת בימינו

#### 30. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נא עמוד א - דף נב עמוד א

משנה. מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול. מאי תיקון גדול? - אמר רבי אלעזר: כאותה ששנינו, חלקה היתה בראשונה והקיפיה גזוזטרא, והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. תנו רבנן: בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ, והיו באים לידי קלות ראש, התקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים. ועדיין היו באין לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. היכי עביד הכי? והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל! - אמר רב: קרא אשכחו ודרוש, וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד. אמרו: והלא דברים קל וחומר. ומה לעתיד לבא - שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם - אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע שולט בהם - על אחת כמה וכמה.

#### 31. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוכה פרק ה הלכה ב

ומתקנין שם תיקון גדול. מה תיקון היו עושין שם. שהיו מעמידין האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן כהיא דתנינן תמן וחלקה היתה בראשה והקיפיה כצוצטרא שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי שלא יהו מעורבין.

#### 32. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח הלכה יב

אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה שנאמר +ויקרא כ"ג+ ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, וכיצד היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו, ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון, וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח שאר היום עם כל הלילה.

#### 33. תוספות יום טוב מסכת סוכה פרק ה משנה ב

תקון גדול - ר"ל גדול התועלת. הרמב"ם. וכתב הר"ב שהיו מקיפין אותה גזוזטרא. גמ'. כאותה ששנינו [במשנה ה' פ"ב דמדות] חלקה היתה בראשונה והקיפיה גזוזטרא. פירש"י שבראשונה לא היו זיזין יוצאין מן הכתלים והקיפיה גזוזטרא. נותנין זיזין בכתלים בולטין מן הכותל סביב סביב. וכל שנה מסדרין שם גזוזטראות לווחים שקורין פלנ"ק. כדי שיהו נשים כו' וזהו תיקון גדול דקתני שמתקנים בכל שנה. רש"י. והקשו בגמרא והכתיב (ד"ה א' כ"ח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל. ותירצו קרא אשכחו ודרוש (זכריה י"ב) וספדה הארץ וגו'. משפחות בית דוד לבד ונשיהם לבד. וק"ו ממקום הספד למקום שמחה וכו'. ומ"ש הר"ב הנשים מלמעלה. פירש הרמב"ם כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים. והדין עמו. כי האנשים שלמטה היו הרואין בשמחה לא השמחים בעצמן. כמ"ש הר"ב במדות שם. כי השמחים היו חסידים וכו' כדלקמן. וא"כ הוצרך לטעם. ואמנם הסתכלות האנשים בנשים מביא לידי קלות ראש. כי הוא ימשל בך כתיב (בראשית ו'). ועוד משום קישויו לדעת. ושמא יראה קרי. כ"ש בחצרות בית ה':

#### 34. ספר חסידים (מרגליות) סימן אלף קכ

המברך שהשמחה במעונו צריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה (תהלים ב' י"א) אם רעדה במקום גילה קיימו אבל אם אדם לוקח לו אשה שאינה הוגנת או הוא אינו הגון או שניהם אינם מהוגנים או אין תרבות שם וניבול פה ביניהם או נשים יושבות בין האנשים שהרהורים שם לא יתכן לברך שהשמחה במעונו.



### 35. לבוש אורח חיים מנהגים

אין מברכין ז' ברכות בפחות מעשרה, דכתיב גבי בועז [רות ד, ב] ויקח עשרה אנשים מזקני העיר וגו', ואמרינן לברך ברכת חתנים. אמרו בספר חסידים [סי' שצג] כל מקום שאנשים ונשים רואין זה את זה כגון בסעודת נישואין אין לברך שהשמחה במעונו, לפי שאין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כשיש בו הרהורי עבירה ע"כ, ואין נזהרין עכשיו בזה, ואפשר משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בין האנשים ואין כאן הרהורי עבירה כל כך, דדמיין עלן כקאקי חיורא מתוך רוב הרגלן בינינו וכיון דדשו דשו.

### 36. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט

חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים, ויבואו לידי עבירה; וכן יזהירו בדבר זה לכל העם, שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין, שמא יבואו לידי עבירה; אלא יהיו כולם קדושים.

### האם ניתן לראות בדברי השרידי אש מקור להיתר לחברה מעורבת ותנועת נוער מעורבת

#### 37. שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז

במכתבו מיום ח' טבת ש' ז' מתאר כת"ר את דרך החינוך של ארגון "ישורון" שנוסד בארץ צרפת לפני כמה שנים, שהוא מתנהג עפ"י שיטת החינוך שהי' נהוג במדינת אשכנז לפני החורבן, ועכשיו קמו נגדו עוררים מצד חוג ידוע של חרדים, אשר לפי דעתם אין הדרך הזאת לפי רוח היהדות, כפי שהנחילנו אבותינו ורבותינו הקדושים.

והערעורים הם שנים: ערעור נגד צורת הארגון הזה, שהוא משתף בנים ובנות בעבודה ומאגדם לאגודה אחת, וערעור נגד המנהג שנהגו, שהבנים והבנות מזמרים יחד זמירות של סעודות שבת או זמירות קודש אחרות. וכת"ר שואל בשם הועידה התורנית של הארגון "ישורון" אם מותר להם להמשיך את פעולתם בדרך שנהלו אותה עד כה או צריכים להפסיק פעולתם ולגרום לפירוד הארגון, כפי התיאור של כת"ר. ואשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. ערעורי החרדים בוודאי יש להם על מה לסמוך, שהרי עפ"י דין תורה צריך להפריש אנשים מנשים כדי שלא יבואו לקלות ראש, כמבואר במס' סוכה נ"א, ב: מאי תיקון גדול וכו' התקינו שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה, ועי' סוכה נ"ב, א: ומה לעתיד לבוא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד וכו'. ועי' באו"ח סי' תקכ"ט סע' ד': חייבים בי"ד להעמיד שוטרים ברגלים וכו' שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה וכו'. ומטעם זה נמנעו בכל קהלות קדושות ליסד חברות שיש בהם תערובת אנשים ונשים, כידוע...

ידוע כמה חזק שטף ההתבוללות בארץ צרפת וכמה גדול מספרם של נשואי התערובת במדינה זו. בניגוד לארצות אחרות ששם היהדות הולכת ומתגברת ומתנערת משפלותה, הנה בצרפת הטמיעה הולכת וגדלה. תנאי הסביבה הצרפתית המיוחדת, המצטיינת בקלות דעת ובדלות של עיון רציני מעמיק, רוח החירות והחופש והרדיפה אחרי נוחיות נעימה וזוהר חיצוני מקסים, גורמים להתפשטות מחלת ההתבוללות בארץ זו ורבים הם חלליה בקרב יוצאי רוסיה ופולין ר"ל, ואם לא יתאזרו ויתעודדו לאחוז בדרכי הצלה ולהקים פנת מגן לשרידים יחידים אשר יוכלו אחרי חינוכם ולימודם בקודש להכין דור חדש נאמן לה' ולתורתו, אם יזניחו את המעשה הבדוק והמנוסה של החינוך החרדי לפי שיטת גדולי אשכנז - סופה של יהדות צרפת גיעה וכלי' גמורה ח"ו. עת לעשות לה' וכו'. עצם ההתאגדות של בנים ובנות תחת דגל התורה והמסורה מהוה כח גדול של חיזוק ועידוד לרוח הנוער שהוא נתון תחת השפעה בלתי פוסקת של בית הספר הנכרי והסביבה הגויית. הגורם העיקרי למצב המעצב והמבאי ששנוולד בצרפת הוא לפי דעתי רגש הבדידות המעיק על לבו של הנוער היהודי. הנער, או הנערה היהודית, מרגיש את עצמו בודד ונעזב לנפשו. אין לו אחיזה נפשית בקרב הבית או המשפחה של הוריו וקרוביו. הבית והמשפחה של אחינו בצרפת נתרקנו מנחלת אבותיהם וממסורתם של הווי יהודי חי ורענן, אין בהם סימן שלחיים ברוח היהדות. הרדיפה אחרי כסף ותענוגות - עולם עשתה שמות בקרבם וגרמה לפריקת עול תורה ומצוות. הצעיר היהודי כשהוא מגיע לגיל בוגר מרגיש א"ע בודד בעולמו. היהדות, כפי המתודה של הוראת הזקנים והישישים מסוג הישן, היא בעיניו חיים של נזירות ובדידות, והלימוד עצמו מורגש אצלו כשעמום מיגע, ואת היהדות הם רואים כעין גיטו רוחני של ימי הביניים שיש להחליף ממנו בכל כוח... צו השעה הוא ליצור חוג של צעירים וצעירות דתיים, תנועת נוער עם התלהבות מדבקת וכוח משיכה חזק, אשר בהיותם מושרשים בקרקע היהדות הדתית יסתגלו להכניס זרם חדש בקרב היהדות, זרם של להט נפשי, של רוח רענן וחי, שבכוחו לכבוש את הלבבות ולרומם את הנפשות הנחשלות, שהגעועים לחיי קדושה של



יהדות טהורה עוד לא עומעמו בקרבן. רק במסגרת זו של ארגון "ישורון" אפשר למשוך את הנוער שלעולם לא יבוא למקום אחר. ורק במסגרת זו ישנם סיכויים לשגשוג חדש של הרוח הדתי ולפעולה חנוכית כובשת וסוללת דרך.